

Yayın Geliş Tarihi: 13.05.2021

Yayına Kabul Tarihi: 25.12.2021

Online Yayın Tarihi: 31.12.2021

http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1055648

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt: 23, Özel Sayı, Yıl: 2021, Sayfa: 167-177

ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

TÜRKİYE’DE GÖÇ KONUSUNDA PSİKOSOSYAL DEĞİŞKENLERLE ÇALIŞILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Zekavet Kabasakal^{1*}

Yağmur Soylu^{**}

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden 02.02.2020 tarihinde yapılan tarama sonucunda, göç ile ilgili erişime açık 1997-2019 yılları arasında yapılan toplam 1945 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler arasından zorunlu göç kapsamında olan ve psikososyal değişkenlerle çalışılan 44 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir. Bu tezlerin; yapıldığı yıllara, yürütüldüğü anabilim dallarına, araştırma modellerine ve araştırma gruplarına göre içerikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; göç konusunda psikososyal değişkenlerle yapılan lisansüstü tezlerin son yıllarda artış gösterdiği, psikoloji anabilim dalında konuyla ilgili daha çok lisansüstü çalışma yapıldığı ve yapılan çalışmaların çoğunlukla yetişkinlerle olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak hem nicel hem nitel araştırma desenleri kullanılmasına rağmen nicel araştırmalarının hemen hemen hepsinin betimsel araştırmalar kategorisinde yer aldığı ve sadece bir tane deneysel araştırmanın yürütüldüğü ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları ve literatür bilgisi ışığında bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Göç, Psikososyal, Doküman İnceleme, Nitel.

EXAMINATION OF GRADUATE THESES STUDIED WITH PSYCHOSOCIAL VARIABLES ON MIGRATION IN TURKEY

Abstract

The aim of this study is to examine graduate theses studied with psychosocial variables on migration in Turkey. In this study, which uses document review technique from

---

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Kabasakal, Z., Soylu, Y. (2022) Türkiye’de göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, *Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Konferansı, Göç: Önümüzdeki Yirmi Yılın Projeksiyonu ve Ötesi” Özel Sayısı*, 167-177.

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
ORCID: 0000-0002-3450-1060, zekavet.kabasakal@deu.edu.tr.

** Doç Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ORCID: : 0000-0002- 5562-6233 yagmur.soylu@deu.edu.tr.

qualitative research methods, a total of 1945 theses made between 1997-2019 were reached as a result of a survey conducted on 02.02.2020 from the National Dissertation Center of the Council of Higher Education. Among the theses reached, 44 graduate theses within the scope of forced migration and working with psychosocial variables were included in the study. The contents of these theses were examined according to the years in which they were made, the departments in which they were conducted, the research models and the research groups. When the findings obtained as a result of the research are evaluated; It has been concluded that graduate theses on immigration with psychosocial variables have increased in recent years, more graduate studies have been conducted on the subject in the department of Psychology and the studies conducted are mostly with adults. In addition, although both quantitative and qualitative research methods were used, almost all of their quantitative research was in the category of descriptive research and only one experimental research was carried out. Some recommendations have been presented in the light of research findings and literature knowledge.

Keywords: *Migration, Psychosocial, Document Review, Qualitative.*

GİRİŞ

Göç ve göçmenlik çalışmaları antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi birçok disiplinin köklerine dayanmaktadır. Göç ile ilgili araştırmalarda etnik ve kültürlerarası çalışmaların daha geniş bir kapsamı olduğundan psikoloji biliminin belirgin bir rolünün olduğu düşünülmektedir. Buna rağmen psikoloji alanında göç konusunda yapılan çalışmaların biraz daha geride kaldığı görülmektedir (Berry, 2001). Bununla birlikte göç deneyiminde görülen artış kültürlerarası çalışmalara duyulan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır (Matsumoto ve Juang, 2004).

Psikolojinin göç ile ilgili araştırmalara yönelik potansiyel katkısının özellikle kültürleşme ve gruplar arası ilişkiler konularında olabileceği iddia edilmektedir. Kökleri antropolojiye dayanan kültürleşme kavramı psikoloji alanında çalışılmaya başlamasıyla birlikte kültürlerarası psikolojinin ana odağı haline gelmiştir (Berry, 2001). Kültürler arası psikoloji alanının temel amacı, kültürel faktörlerin bireysel insan davranışlarının geliştirilmesi ve sergilenmesi üzerindeki etkisini göstermektir (Berry, 1997). Kökleri sosyolojiye dayanan gruplar arası ilişkiler ise sosyal psikolojide önemli bir odak haline gelmiştir (Berry, 2001). Kültürlerarası geçiş olarak açıklanabilecek göç yaşantısının hem bireylerin davranışları hem de gruplar arası ilişkiler kapsamında önem teşkil ettiği görülmektedir.

Kültürlerarası geçiş, bireyler üzerinde yarattığı stres karşısında uygun başatma becerilerinin kullanılması gereken bir süreçtir (Kağnıcı, 2017). Berry'e göre (1997) psikososyal bir yapıya sahip kültürel uyum süreci şu aşamalardan oluşmaktadır: 1. Kültürlerarası bir temasın deneyimlenmesi, 2. Deneyimlerin algılanması ve değerlendirilmesi, 3. Yaşanılan deneyime anlam verilerek baş etme yöntemlerinin uygulanması, 4. Deneyime verilen anlam doğrultusunda stres tepkilerinin gösterilmesi, ve 5. Uyum.

Göç eden bireylerin kültürel uyum süreçlerinde benzer aşamaları yaşadıkları ve göç öncesi dönemden başlayarak zorlu yaşam koşullarına sahip oldukları bilinmektedir (Kirmayer ve diğ., 2011). Birey ya da bireylerin kendi isteğiyle buldukları ortamı terk etmeleri gönüllü göç olarak açıklanırken, kendi istekleri dışında ayrılmaları zorunlu göç olarak açıklanmaktadır (Kubbani, 2019). Kültürel alandaki anlaşmazlıkların yanısıra eğitim ve sağlık hizmetlerindeki eksiklikler ise göçün sonuçları arasında yer almaktadır (Koçak ve Terzi, 2012)

Zorunlu olarak göç eden bireylerin kültürel uyum süreçlerinde gönüllü değil zorunlu bir ayrılış olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda göç eden bireyler travmatik yaşantılara, kayıplara ve zorlu yaşam koşullarına maruz kalmaktadır (Kağnıcı, 2017; Kirmayer ve diğ., 2011). Bu bağlamda zorunlu göç kapsamında göç eden bireylerle ilgili araştırmalarda psikososyal değişkenlerin ele alınması kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, Türkiye’de zorunlu göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin eğilimlerinin incelenmesidir. Türkiye’de göç konusunda psikososyal değişkenlerle yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla oluşturulan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
3. Göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin araştırma gruplarına göre dağılımı nasıldır?
4. Göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Görüşme, gözlem ve doküman inceleme nitel araştırma modelleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme yönteminde araştırılması hedeflenen konuyla ilgili yazılı materyallerin analizi yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin Toplanması ve Analizi

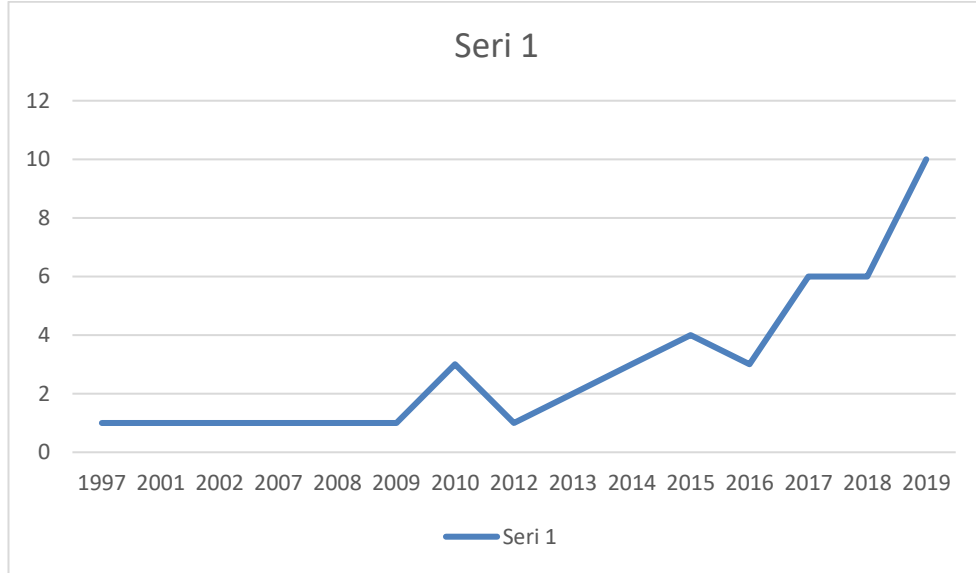
Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, verilerin toplanması amacıyla öncelikle Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden “göç” kelimesi geçen tezlerin taraması yapılmıştır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden 02.02.2020 tarihinde yapılan tarama sonucunda, göç ile ilgili erişime açık 1997-2019 yılları arasında yapılan toplam 1945 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler arasından zorunlu göç kapsamında olan ve psikososyal değişkenlerle çalışılan 44 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir. Bu tezlerin;

yapıldığı yıllara, yürütüldüğü anabilim dallarına, araştırma gruplarına ve araştırma modellerine göre içerikleri incelenmiştir.

BULGULAR

Göç konusunda psikososyal değişkenlerle çalışılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 1997 yılında 1 adet; 2001 yılında 1 adet; 2002 yılında 1 adet; 2007 yılında 1 adet; 2008 yılında 1 adet; 2009 yılında 1 adet; 2010 yılında 3 adet; 2012 yılında 1 adet; 2013 yılında 2 adet; 2014 yılında 3 adet; 2015 yılında 4 adet; 2016 yılında 3 adet; 2017 yılında 6 adet; 2018 yılında 6 adet ve 2019 yılında ise 10 adet lisansüstü çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Şekil 1’de lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır.

Şekil 1 Göç Konusunda Psikososyal Değişkenlerle Çalışılan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı değerlendirildiğinde, 15 tanesinin Psikoloji; 6 tanesinin Sosyoloji; 3 tanesinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik; 3 tanesinin Eğitim Programları; 2 tanesinin Eğitim Denetimi ve Yönetimi; 2 tanesinin Hemşirelik; 2 tanesinin Psikiyatri ve sadece birer tanesinin Sosyal Hizmetler, İşletme, Coğrafya, Bölgesel Araştırmalar, Kadın Çalışmaları, Antropoloji, Ruhsal Travma Programı, Çalışma Ekonomisi, Uluslararası İlişkiler, Aile ve Tüketim Bilimleri ve İnsan ve Toplum Araştırmaları bilim dallarında yapılmış olduğu saptanmıştır (bkz. Tablo 1).

Tablo 1: Göç Konusunda Psikososyal Değişkenlerle Çalışılan Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	n
Psikoloji	15
Sosyoloji	6
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	3
Eğitim Programları	3
Eğitim Denetimi ve Yönetimi	2
Hemşirelik	2
Psikiyatri	2
Sosyal Hizmetler, İşletme, Coğrafya, Bölgesel Araştırmalar, Kadın Çalışmaları, Antropoloji, Ruhsal Travma Programı, Çalışma Ekonomisi, Uluslararası İlişkiler, Aile ve Tüketim Bilimleri, İnsan ve Toplum Araştırmaları	1

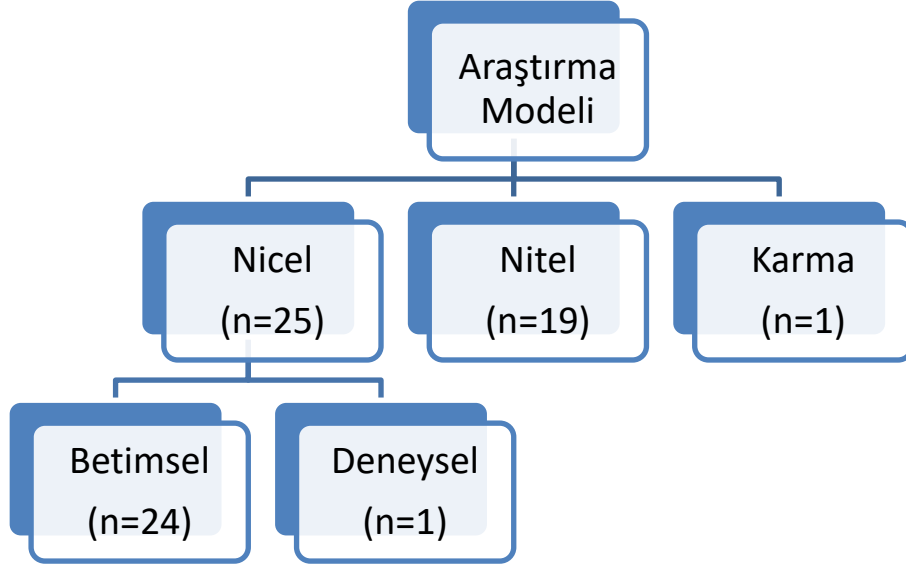
İlgili tezlerin araştırma gruplarına göre dağılımları ele alındığında, 5’i sadece kadınlarla olmak üzere toplam 32 çalışmanın yetişkinlerle, 11’inin ergenlerle, 2’sinin üniversite öğrencileriyle ve 3 tanesinin çocuklarla yapıldığı tespit edilmiştir. Araştırma gruplarına göre dağılım Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2 Araştırma Gruplarına Göre Dağılım

Araştırma Grubu	n
Yetişkin	32
Üniversite öğrencisi	2
Ergen	11
Çocuk	3

Son olarak, Şekil 2’de de görüldüğü üzere 24’ü betimsel ve 1’i deneysel olmak üzere toplam 25 araştırmanın nicel, 19’unun nitel ve 1 tanesinin de karma araştırma modelinde yapıldığı bulunmuştur.

Şekil 2 Araştırma Modellerine Göre Dağılım

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Türkiye’de göç konusunda psikososyal değişkenlerle yapılan lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda göç temalı psikososyal değişkenlerde çalışılan lisansüstü tezlerin yapıldığı yıllara, yürütüldüğü anabilim dallarına, araştırma modellerine ve araştırma gruplarına göre içerikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; göç konusunda psikososyal değişkenlerle yapılan lisansüstü tezlerin son yıllarda artış gösterdiği, psikoloji anabilim dalında konuyla ilgili daha çok lisansüstü çalışma yapıldığı ve yapılan çalışmaların çoğunlukla yetişkinlerle olduğu bilgisi elde edilmiştir. Bunlara ek olarak hem nicel hem nitel araştırma desenleri kullanılmasına rağmen nicel araştırmalarının hemen hemen hepsinin betimsel araştırmalar kategorisinde yer aldığı, yalnızca bir tane deneysel araştırmanın yürütüldüğü ortaya konulmuştur.

Konuyla ilgili lisansüstü tezlerin son yıllarda artış gösterdiğine ilişkin bulgular (Borlat, 2019; Çalışkan, 2019; Çöplü, 2019; Demirtaş, 2019; Gürsoy, 2019; Karabaş, 2018; Kubbanı, 2019; Nükte, 2019; Özen, 2018; Ramadan, 2019; Tüfekci, 2019; Yurttutan, 2019) göç konusunda psikososyal değişkenlere daha çok önem verilmeye başlanmasına dair umut verici nitelikte olduğu düşünülebilir. Nitekim, lisansüstü çalışmalar dışında yapılan araştırmalarda da bu ihtiyaca yönelik çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Kağnıcı (2017) Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumlulukları; Bulut ve Aslan (2019) sosyal bilgiler dersindeki iletişim ve göç faaliyetlerinin

öğrencilerin empati becerilerine etkisini; Özcan (2019) göçün travmatik etkilerini azaltmada sosyal desteğin rolünü; Tuzcu ve Ilgaz (2015) göçün kadın ruh sağlığı üzerindeki etkilerini araştırmalarında vurgulamaktadırlar.

Psikoloji anabilim dalında konuyla ilgili daha çok lisansüstü araştırma yürütülmüş olması (Çalışkan, 2019; Ergün, 2017; Gün, 2002; Kahraman, 2015; Kavak, 2017; Uğurlu, 2015; Üsten, 2018; Yağci, 2017) oldukça anlaşılır bir bulgudur. Çünkü çalışma alanı gereği göç konusunda psikososyal değişkenlerle daha fazla araştırma yapılması beklenmektedir. Ancak Psikoloji anabilim dalının yanısıra ruh sağlığı alanında hizmet veren Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Psikiyatri ve Sosyal Hizmetler anabilim dallarında da daha çok çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Tam bu noktada Berry’nin (2001) psikoloji alanında göç konusunda yeterli düzeyde araştırma yapılmadığı vurgusu kritik bir öneme sahiptir. Buna ek olarak, göç ile ilgili lisansüstü çalışmaların çok çeşitli anabilim dallarında yürütülmesi göç konusunun multidisipliner özelliğini kanıtlar niteliktedir (Berry, 2001).

Yapılan çalışmaların daha çok yetişkinlerle yürütülmesi (Assida, 2016; Gazeller, 2014; Hajiagha, 2007; Kan, 2013; Karabaş, 2018; Kubbani, 2019; Özen, 2018; Parlakkaya, 2010; Saygın, 2016; Tanay Akalın, 2016; Tok, 2010; Üsten, 2018) ise şaşırtıcı bir bulgudur. Özellikle sosyal bilimler alanında insanlarla yürütülen araştırmalarda yetişkinlerin çocuk ve ergenlere kıyasla daha zor ulaşılan bir grup olması bakımından değerlendirildiğinde yetişkinlerle daha çok çalışma yürütülmesinin şaşırtıcı ve sevindirici olduğu söylenebilir. Ancak yine de yürütülen çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı belirtilebilir.

Bunlara ek olarak araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda hem nicel hem nitel araştırma desenleri kullanılmasına rağmen nicel araştırmaların hemen hemen hepsinin betimsel araştırmalar kategorisinde yer aldığı, yalnızca bir tane deneysel araştırmanın (Uğurlu, 2015) yürütüldüğü ortaya konulmuştur. Bu araştırma bulgusu, göç eden bireylerle çalışan uygulamacılara yol gösterici nitelikte uygulamaların bilimsel yöntemlerle test edildiği bilimsel araştırmalara duyulan ihtiyacı işaret etmektedir. Nitekim Uğurlu’nun (2015) yaptığı çalışmada sanat terapisinin Suriyeli göçmen çocukların travma, depresyon ve sürekli kaygı belirtilerini azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Buna benzer uygulamaların yapılarak etkililiğinin ortaya konulması göçmenlerle çalışan uygulayıcılara kılavuz niteliğinde olacaktır.

Tüm bu araştırma bulgularından hareketle araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunmak mümkündür. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar son yıllarda artış gösterme eğiliminde olmakla birlikte, göç konusu ülkemizde önemli bir yere sahip olduğundan ve göç yaşantısına sahip bireyler psikososyal bağlamda birçok zorluklar yaşadığından, multidisipliner bir bakış açısıyla göç ile ilgili farklı disiplin alanlarında daha fazla araştırma yapılması önerilebilir. Yürütülecek araştırmaların çocukluk döneminden yaşlılık döneminde kadar farklı yaşam dönemlerini kapsamı ve ilgili yaşam döneminin psikososyal ihtiyaçlarını dikkate alan araştırmalar

yürütülmesinin de bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Özellikle de ruh sağlığı alanında meslek elemanı yetiştiren Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Psikoloji, Psikiyatri ve Sosyal Hizmetler bilim dallarında göç konusunda daha çok çalışma yürütülmesi önerisinde bulunulabilir. Ek olarak araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda hem nicel hem nitel araştırma desenleri kullanılmasına rağmen yalnızca bir tane deneysel araştırmanın yürütüldüğü ortaya konulmuştur. Bu sebeple araştırmacılara daha çok deneysel araştırma gerçekleştirmeleri ve böylelikle uygulama alanına da daha fazla katkı sağlanması önerilebilir.

Son olarak, bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilirken araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu araştırma kapsamında yalnızca 44 lisansüstü çalışma incelenmiş ve incelenen bu çalışmaların içerikleri de belirli kriterlere göre analiz edilmiştir. Ayrıca, göç konusunda psikososyal değişkenlerle yürütülen araştırmalar arasından sadece lisansüstü tezlerin taranarak doküman incelemesinin yapılması araştırmanın kapsamı bakımından bir sınırlılık olarak düşünülebilir. Araştırma bulgularının bu sınırlılıklar doğrultusunda yorumlanmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

Assida, O. M. A. (2016). *The economic and social impacts of forced migration: A case study of syrian and iraqi forced migrants in Samsun* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology, 46*(1), 5-34.

Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues, 57*(3), 615-631.

Borlat, C. (2019). *1989 göçü, göçmenlerin sosyal entegrasyonu: Çanakkale Şirinköy Bulgaristan göçmenleri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Bulut, B., & Aslan, S. (2019). The effect of communication and immigration activities in 7th grade social studies course on the empathy skills of students. *Journal of Education and Training Studies, 7*(5), 86-91.

Çalışkan, S. (2019). *Ev sahibi halkın Suriyeli göçmenlere yönelik tutumu: İstanbul; Sultabbeyli-Kadıköy ilçeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çöplü F. (2019). *Göçmen öğrenciler için okul uyum programı geliştirmeye yönelik bir taslak çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Demirtaş, M. (2019). *Suriyelilerin Türkiye’ye göç süreci ve ilişkiler ağı: Ulubey mahallesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ergün, H. B. (2017). *Zorunlu göç etmiş etnik gruplara mensup yetişkin bireylerde agresyon eğilimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gazeller, P. (2014). *Göçe bağlı olarak ilk ve ortaokullarda yaşanan sorunlara ilişkin yönetici görüşleri (Karabağlar örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gün, Z. (2002). *Çocuk ve göç* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gürsoy, S. (2019). *Göçmenlerin çalışma yaşamına katılımı: Suriyeli göçmenler örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hajiagha, M. (2007). *Türkiye’deki İranlı göçmenlerin kimlik, aidiyet ve uyum sorunları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online*, 16(4), 1768-1776. doi: 10.17051/ilkonline.2017.342990

Kahraman, O. (2015). *1989 Bulgaristan zorunlu göçünü yaşamış aileler ile göç yaşantısı olmayan ailelerin şema modeli açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kan, M. (2013). *İstanbul’da bulunan sığınmacılar üzerinde zorunlu göçün travmatik etkileri: Zorlu koşullara karşı ruhsal dayanıklılık ve sığınmacıların ev algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karabaş, B. (2018). *Suriyeli göçmen çocukların ev bağlamında mekanla olan ilişkileri ve Türkiye’ye uyum süreçleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kavak, M. (2017). *Zorunlu göç ile bağlanma ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), E959-E967.

Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.

Kubbani, A. (2019). *Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsündeki suriyelilerin göç travmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Matsumoto, D. ve Juang, L. (2004). *Culture and psychology* (3rd ed.). California: Thomson Learning.

Nükte, S. (2019). *Muhacirlikten göçmenliğe iskandan yerleşime: Bulgaristan muhacirlerinin Konya’ya göçü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özcan, Ö. Ü. Z. (2019). Göçün travmatik etkilerini azaltmada sosyal desteğin rolü üzerine deneysel bir araştırma. *Bilimname*, 2019(37), 1001-1028. doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.518401>

Özen, H. (2018). *Savaş nedeniyle Türkiye’ye göç ederek insani yardım kuruluşunda çalışan suriyelilerde travma sonrası stres bozukluğu ve ilişkili etmenler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Parlakkaya, Ç. (2010). *Göçe bağlı olarak ilköğretim okullarında yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Ramadan. N. B. (2019). *Göçün insanlar üzerindeki etkisinin sosyal bağlamda araştırılması: Bulgaristan göçü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Saygın, S. (2016). *Kültürel uyum süreci bağlamında göç* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tanay Akalın, A. (2016). *Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tok, N. (2010). *Göç alan okullarda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin rehber öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrenme güçlüklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tuzcu, A. ve Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-67. doi: 10.5455/cap.20140503020915

Tüfekci, N. (2019). *Suriye 'den zorunlu göç eden kadınların aile yaşamı ve yaşam doyumu: Ankara ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uğurlu, N. (2015). *Outcome of art therapy intervention on trauma, depression and anxiety symptoms among syrian refugee children* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, The Graduate School of Social Sciences, İstanbul.

Üsten, E. (2018). *Gendered perceptions of threat from immigrant minorities: A social psychological analysis of prejudice against syrians in Turkey* (Unpublished Master Thesis). Yasar University, Graduate School of Social Sciences, Izmir.

Yağci, H. (2017). *Zorunlu göç yaşamış 12-18 yaş çocuklarının göç yaşamamış çocuklara göre sosyal anksiyete açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurttutan, A. (2019). *Göçmen öğrencilerin sosyal becerileri ve okula uyumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.